

Joanna E. Dąbrowska

Akademicki Białystok – narodziny uczelni uniwersyteckiej

Niepodległość i Pamięć 24/3 (59), 239-264

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joanna E. Dąbrowska

Uniwersytet w Białymstoku

Akademicki Białystok – narodziny uczelni uniwersyteckiej¹

Słowa kluczowe

Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, proces usamodzielniania, WSN

Streszczenie

Artykuł prezentuje wyniki pracy badawczej dotyczącej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, która zaczęła działalność w 1968 roku pod postacią Wyższej Szkoły Nauczycielskiej. Bazuje na materiałach archiwalnych przechowywanych w zasobach Archiwum Uniwersytetu w Białymstoku oraz Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego. Przez wiele lat Filia traktowana była jako integralna część Uniwersytetu Warszawskiego. Opracowanie przybliży proces przekształcania jej w samodzielną uczelnię. Omówione zostały zasadnicze zmiany w obrębie struktury organizacyjnej w latach 1968–1997 oraz koncepcja połączenia białostockich szkół wyższych. Przybliżone zostały inicjatywy i działania społeczności lokalnej, ale też instytucji zewnętrznych na rzecz utworzenia niezależnej placówki uniwersyteckiej na Podlasiu.

---

¹ Artykuł bazuje na materiałach archiwalnych przechowywanych w zasobach Archiwum Uniwersytetu w Białymstoku (dalej: AUwB) i Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego (dalej: AUW) oraz na dokumentach opublikowanych w zbiorze *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997). Przegląd źródeł*, wybór i oprac. J.E. Dąbrowska, Wydawnictwo Trans Humana, Białystok 2015.

Białystok, stolica Zielonych Płuc Polski, miasto mieniące się barwami wielonarodowości i wielokulturowości. Uwarunkowania – w szczególności historyczne – sprawiły, że Białystok jest terenem, gdzie od dawna żyli obok siebie przedstawiciele różnych kultur, wyznań i narodowości². Od wieków Białystok był ośrodkiem pogranicznym³ na styku kultur, oddziaływań Zachodu i Wschodu, Rzymu i Bizancjum, Warszawy i Wilna⁴. Okoliczności te ukształtowały specyficzny charakter miasta i jedyną, niepowtarzalną atmosferę.

Wizytówką miasta jest Pałac Branickich – jedna z najlepiej zachowanych rezydencji magnackich epoki saskiej na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej w stylu późnobarokowym – określane mianem Wersalu Podlasia czy też Wersalem Północy⁵ i bezpośrednio z nim zwią-

---

² Na temat białostockiego społeczeństwa wielokulturowego i kultury pogranicza pisali m.in.: A. Nikitorowicz, *Struktura narodowościowa mieszkańców województwa podlaskiego ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości ukraińskiej w opinii respondentów*, [w:] idem, *Ukraińcy Podlasia. Dylematy tożsamościowe*, Kraków 2014, s. 131–170; J. Nikitorowicz, *Edukacja międzykulturowa. Kreowanie tożsamości dziecka*, Gdańsk 2007; idem, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009; idem, *Holistyczna koncepcja edukacji międzykulturowej*, [w:] idem, *Kreowanie tożsamości dziecka*, Gdańsk 2005, s. 200–232; K. Niziołek, *Wielokulturowość Białegostoku a społeczna aktywność obywatelska*, [w:] *Historia, pamięć, tolerancja. Nauczanie o wielokulturowości i lokalnej historii*, red. K. Niziołek i R. Poczykowski, Białystok 2008, s. 15–17; A. Szwarz-Adamiuk, *Sytuacja edukacyjna dziecka na pograniczu*, [w:] *Kultury narodowe na pograniczach*, red. J. Nikitorowicz, J. Halicki, J. Muszyńska, Białystok 2006, s. 44–51; A. Sadowski, *Białystok. Kapitał społeczny mieszkańców miasta*, Białystok 2006; W. Śleszyński, *Okupacja sowiecka na Białostocczyźnie 1939–1941. Propaganda i indoktrynacja*, Białystok 2001, s. 14–15. Historyczną typologię przemian zróżnicowania religijno-etnicznego mieszkańców Białegostoku, z uwzględnieniem liczebności głównych grup etnicznych i religijnych w mieście przedstawił: A. Sadowski, *Białystok jako typ miasta zróżnicowanego etnicznie*, [w:] *Białystok w 80-leciu. W rocznicę odzyskania niepodległości: 19 luty 1919–19 luty 1999*, red. C. Kukło, Białystok 2000, s. 167–193.

³ Stąd też na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku mówiło się o otwarciu o utworzeniu Uniwersytetu Pogranicza. Zob.: *Uchwała Komisji Senackiej ds. Filii Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 3 marca 1993 roku*, [w:] *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 278–279.

⁴ Zob. <http://www.info.bialystok.pl/historia/kultury/obiekt.php>, [dostęp: 30.03.2017].

⁵ W literaturze spotykamy ponadto określenia: Wersal Polski czy Manchester Północy – zob. A. Dobroński, *Białystok. Historia miasta*, Białystok 2001, s. 34, 46;

zana postać Jana Klemensa Branickiego⁶. To właśnie dzięki jego staraniom 1 lutego 1749 roku miejscowość otrzymała przywilej miejski na prawach magdeburskich. Z Białegostoku pochodził Ludwik Zamenhof, który był twórcą i popularyzatorem międzynarodowego języka esperanto oraz Ryszard Kaczorowski – ostatni prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie, mąż stanu, działacz społeczny i harcerz, komendant białostockiej chorągwi Szarych Szeregów⁷. W tym mieście urodził się i wychowywał Alfons Karny – światowej sławy rzeźbiarz, którego prace nagradzane były złotymi medalami na wystawach w Brukseli i Paryżu, tu działał też Zygmunt Różycki, „znany i niezwykle szanowany w Białymstoku animator życia kulturalnego”⁸, pionier życia teatralnego czy Marian Dederko – jeden z najwybitniejszych polskich fotografików XX wieku⁹.

Dzisiejszy Białystok, obok Lublina i Rzeszowa, jest najważniejszym ośrodkiem kulturalnym i uniwersyteckim we wschodniej Polsce. Posiada kilkanaście szkół wyższych, w których (w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym) kształcą się ok. 45 tys. studentów. Do najstarszych, a jednocześnie największych białostockich uczelni, możemy zaliczyć Politechnikę Białostocką, sięgającą swymi korzeniami

---

A.C. Dobroński i J. Szczygieł-Rogowska, *Białystok lata 20-te, lata 30-te*, Białystok 2003, s. 142–144, s. 159; *Białystok. Manchester Północy*, red. A. Kułak, Białystok 2010, s. 45, P. Sawicki, *Białystok moje miasto*, Białystok 1986, s. 12–14.

⁶ Zob. A. Dobroński, *Białystok. Historia...*, op. cit., s. 23–32, 34–39, 42–54; A. Lechowski, *Białystok. Przewodnik historyczny*, Białystok 2009, s. 6–9, 368–394; A. Sztachelska-Kokoczka, A. Oleksicki, *Białystok w czasach Branickich (lata 1708–95)*, [w:] *Historia Białegostoku*, red. A.C. Dobroński, Białystok 2012, s. 95–211.

⁷ Zob.: A. Dobroński, *Białystok. Historia...*, op. cit., s. 92, 168; A.C. Dobroński i J. Szczygieł-Rogowska, *Białystok lata 20-te...*, op. cit., s. 175–178; A. Lechowski, *Białystok...*, op. cit., s. 551–553; J. Oniszczuk, T. Wiśniewski, *Białystok między wojnami. Opowieść o życiu miasta 1918–1939*, Łódź 2011, s. 72–73, s. 105–107, 110–111; *Historia...*, op. cit., s. 305, 305, 424, 616–617, 641–642.

⁸ *Historia...*, op. cit., s. 360.

⁹ Zob.: A. Dobroński, *Białystok. Historia...*, op. cit., s. 122, 204; A.C. Dobroński i J. Szczygieł-Rogowska, *Białystok lata 20-te...*, op. cit., s. 25–26; A. Lechowski, *Białystok...*, op. cit., s. 174, 334; J. Oniszczuk, T. Wiśniewski, *Białystok między wojnami...*, op. cit., s. 81; *Historia...*, op. cit., s. 309–310, 325, 332, 360.

1949 roku¹⁰, kiedy to powstała Prywatna Wieczorowa Szkoła Inżynierska w Białymstoku. W 1964 roku została przekształcona w Wyższą Szkołę Inżynierską, a w 1974 roku podniesiona do rangi uczelni akademickiej pod nazwą Politechnika Białostocka. Dziś ta największa uczelnia techniczna północno-wschodniej Polski, kształci na 7 wydziałach ponad 10 tys. studentów¹¹.

Dzięki inicjatywie doktora Jerzego Sztachelskiego w 1949 roku w Białymstoku podjęto prace zmierzające do utworzenia wszechniczy medycznej¹². Historia Uniwersytetu Medycznego jest kontynuacją XVIII-wiecznej tradycji praktykowania medycyny oraz dbałości o zdrowie publiczne w mieście. Działająca w tym czasie pałacowa szkoła położnych, została przekształcona później w jeden z nielicznych w kraju Instytut Akuszerii, założony przez doktora Jakuba Michelisa na początku XIX wieku¹³. W Instytucie działała klinika, spełniająca funkcje lecznicze oraz dydaktyczne. Oficjalnie uczelnia powstała 3 lutego 1950 roku i pierwotnie nosiła nazwę Akademii Lekarskiej, którą miesiąc później przemianowano na Akademię Medyczną. W gronie nauczycieli akademickich znalazło się wielu przedwojennych pracowników i absolwentów uniwersytetów w Wilnie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie, Lublinie¹⁴. 22 marca 2008 roku przemianowano uczelnię na Uniwersytet Medyczny. Obecnie funkcjonują na nim trzy wydziały: Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologii i Oddziałem Nauczania w Języku Angielskim, Wydział Farmaceutyczny

---

¹⁰ Od 1945 roku było również w Białymstoku Wyższe Seminarium Duchowne, kontynuujące tradycje Diecezjalnego Seminarium Duchownego w Wilnie. Zob. *Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku 1945–1995. Księga jubileuszowa*, red. ks. S. Hołodok, Białystok 1995.

¹¹ Zob. K. Pieńkowski, *Szkolnictwo wyższe w Białymstoku*, „Białostoczczyzna” 1999, nr 1 (53); *Politechnika Białostocka. 35 lat*, red. K. Pieńkowski, Białystok 1984; <http://pb.edu.pl/uczelnia/informacje-o-uczelni/kalendarium/>, [dostęp: 30.04.2017].

¹² Zob. A. Dobroński, *Białystok. Historia...*, op. cit., s. 179, 194; A. Lechowski, *Białystok...*, op. cit., s. 253; *Historia...*, op. cit., s. 457, 529.

¹³ Zob. A. Dobroński, *Białystok. Historia...*, op. cit., s. 34, 56, 65; *Historia...*, op. cit., s. 222, 229–230, 244–246.

¹⁴ Zob. *XX lat akademii Medycznej im. J. Marchlewskiego w Białymstoku*, Białystok 1970; http://www.umb.edu.pl/o_uczelni/historia?s=115&a=391&str=2, [dostęp: 30.04.2017], http://www.umb.edu.pl/o_uczelni/historia, [dostęp: 30.04.2017].

z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej oraz Wydział Nauk o Zdrowiu. W szkole tej studiuje dziś około 4 700 studentów na czternastu kierunkach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych¹⁵.

Po zakończeniu II wojny światowej na terenie Białegostoku pojawiła się propozycja powołania wyższej szkoły humanistycznej, w związku z chęcią osiedlenia się na tych terenach pracowników naukowych Uniwersytetu Wileńskiego¹⁶. Mimo iż władze lokalne i polityczne widziały potrzebę powołania takiej wszechnicy, ówczesna koniunktura nie sprzyjała wdrożeniu projektu. Próbując odczytać z rozrzuconych fragmentów dzieje Uniwersytetu w Białymstoku widzimy, że dogodne warunki do realizacji przedsięwzięcia pojawiły się dopiero wówczas, gdy Uniwersytet Warszawski (dalej: UW) zdecydował się rozszerzyć swoje naukowe podwoje.

15 lipca 1968 roku, na mocy zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego profesora Henryka Jabłońskiego została powołana Filia Uniwersytetu Warszawskiego (dalej: Filia UW lub FUW)¹⁷. Zarządzenie to zawierało zapisy dotyczące bezpośredniego nadzoru, kierownictwa oraz organizacji Filii. Powstała placówka zarówno w zakresie organizacyjnym, jak i dydaktycznym, podporządkowana była warszawskiej Macierzy. Kierował nią bezpośrednio zastępca rektora UW, a szczegółową organizację pracy określał rektor UW¹⁸. Zajęcia dydaktyczne prowadzili pracownicy naukowo-dydaktyczni zatrudnieni na etatach przydzielonych Filii oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni innych jednostek organizacyjnych Uniwersytetu Warszawskiego, skierowani do pracy przez rektora UW. Budżet i etaty Filii wyodrębnione były w ramach budżetu i etatów Uniwersytetu Warszawskiego¹⁹.

---

¹⁵ Zob. http://www.umb.edu.pl/o_uczelni, [dostęp: 30.04.2017].

¹⁶ Zob. *Stworzenie warunków dla powołania Uniwersytetu w Białymstoku*, AUwB, sygn. 173/14 a, k. 314.

¹⁷ Zarządzenie opublikowane w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego” 1968, nr A-10, poz. 70, s. 7. Facsimile dokumentu – zob.: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 51–52.

¹⁸ Zob. § 2 i § 7 Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 15 lipca 1968 roku – *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 51–52.

¹⁹ Zob. § 4 i § 6 Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 15 lipca 1968 roku – *ibidem*, s. 51.

20 lipca 1968 roku wyszło kolejne zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, określające charakter pracy nowo utworzonej instytucji. Warto w tym miejscu zaznaczyć enigmatyczną kwestię: pomimo zachowania się maszynopisu, powszechnej znajomości treści zarządzenia i powoływania się na nie wielu autorów w różnych publikacjach, brakuje go w oficjalnych, opublikowanych aktach prawnych²⁰. Nie ulega jednak wątpliwości, że przepisy weszły w życie i zgodnie z nimi z początkiem roku akademickiego 1968/1969 Filia UW zapisała się na kartach historii białostockich uczelni jako Wyższa Szkoła Nauczycielska (dalej: WSN). Utworzono wówczas trzy wydziały: Wydział Humanistyczny, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy i Wydział Nauczania Początkowego²¹.

Idea utworzenia Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku w charakterze trzyletniego studium zawodowego nie była pomysłem nowym. Od wielu lat, jak wynika z zachowanych źródeł, podejmowane były starania zorganizowania tutaj Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Niewątpliwie duży wpływ na dążenie do utworzenia szkoły wyższej o kierunku humanistycznym miały niedobory kadrowe na terenie północno-wschodniej Polski w zawodach wymagających wiedzy ekonomicznej oraz w zawodzie nauczycielskim. Dlatego też głównym celem utworzenia FUW było przygotowanie kadr pracowników z wyższym wykształceniem w zakresie gospodarki, administracji oraz szkolnictwa. Zadania powstałej uczelni precyzuje §2 zarządzenia z 20 lipca 1968 roku. Przede wszystkim jest to: „kształcenie wysoko kwalifikowanych kadr nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa podstawowego

---

²⁰ Maszynopis zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 20 lipca 1968 roku przechowywany jest w Archiwum Uniwersytetu w Białymstoku (AUwB, sygn. 174/1, k. 15–17) oraz w Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego (AUW, sygn. AC 652, k. 43–45). Symbole, które pojawiają się na nim wskazywałyby, iż opublikowany dokument powinien znajdować się między pozycjami 70 a 79 w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego” 1968, nr A-10. Niestety, nie ma go tam. W wyniku przeprowadzonej kwerendy nie udało się ustalić, czy i gdzie zarządzenie zostało opublikowane. Szerzej – zob.: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 25, 53–55.

²¹ Zob. § 1 Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 20 lipca 1968 roku – ibidem, s. 53. Jak widać – w białostockiej szkole Wydział Pedagogiczny nosił początkowo nazwę Wydziału Nauczania Początkowego.

i zasadniczych szkół zawodowych²², ale też (co należy podkreślić) „prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie dydaktyk szczegółowych”²³.

Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, na wniosek specjalnej komisji działającej przy Kuratorium Okręgu Szkolnego w Białymstoku powierzył pracę nad organizacją WSN jednemu z dotychczasowych dyrektorów I Studium Nauczycielskiego – mgr. Antoniemu Konarzewskiemu oraz doc. dr. Eugeniuszowi Niczyporowiczowi z Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Dokonano restrukturyzacji I i II Studium Nauczycielskiego. Powołano komisje do organizacji i przeprowadzenia egzaminów, ale ostateczną decyzję o przyjęciu do WSN pozostawiono w gestii Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej Uniwersytetu Warszawskiego²⁴.

Już od pierwszego roku funkcjonowania nowej placówki – 1968/1969 – cieszyła się ona ogromnym powodzeniem, o czym może świadczyć fakt utworzenia wszystkich planowanych kierunków studiów. Były to: filologia polska z historią i filologia rosyjska; matematyka z fizyką i fizyka z chemią oraz nauczanie początkowe z wychowaniem muzycznym lub wychowaniem fizycznym. 31 sierpnia 1968 roku włączono do Filii kolebkę dzisiejszego Wydziału Prawa, a mianowicie Zawodowe Studium Administracji jako Oddział Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego²⁵. Naukę na podlaskiej wszechnicy rozpoczęło prawdopodobnie 515 studentów. W zachowanych materiałach istnieją rozbieżności co do tej liczby²⁶. Pismo zastępcy rek-

---

²² §2 Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 20 lipca 1968 roku – ibidem, s. 53.

²³ Ibidem.

²⁴ Zob. Z.J. Hirsza, *Dziesięć lat białostockiej uczelni uniwersyteckiej*, Białystok 1978, s. 10–11.

²⁵ Zob. Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 sierpnia 1968 r. w sprawie utworzenia w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku Oddziału Wydziału Prawa i Administracji, „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego” 1968, nr A-10, poz. 79, s. 11–12.

²⁶ Zob. Meldunek o liczbie kandydatów przyjętych oraz nieprzyjętych na I rok studiów w Filii UW w Białymstoku z dnia 1 października 1968 roku przesłany do Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego (AUwB, sygn. 17/16, k. 3); Przemówienie zastępcy rektora UW doc. dr. Eugeniusza Niczyporowicza otwierające uroczystą pierwszą inaugurację roku akademickiego 1968/1969 w Filii UW z dnia

tora UW ds. Filii w Białymstoku z 21 listopada 1968 roku do Działu Nauczania UW zawiera dane dotyczące stanu liczbowego studentów na poszczególnych wydziałach (Wydział Humanistyczny – 176 osób, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy – 137 osób, Wydział Nauczania Początkowego – 85 osób oraz Zawodowe Studium Administracji – 117 osób) oraz ogólną liczbę studentów, czyli 515, ale już meldunek o liczbie kandydatów przyjętych oraz nieprzyjętych na I rok studiów w Filii UW w Białymstoku z 1 października 1968 roku przesłany do Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego zawiera rozbieżne z nim dane (tutaj: Wydział Humanistyczny – 172 osoby, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy – 135 osób)²⁷. Studiując dokumenty i zliczając podane liczby, otrzymujemy inne sumy przyjętych studentów. Podobnie ma się sprawa liczb w sprawozdaniu zbiorczym z wyników sesji w Filii UW w Białymstoku w roku akademickim 1968/1969 (dokument z 20 października 1969 roku)²⁸, gdzie w rubryce dotyczącej studentów zarejestrowanych 1 października 1968 roku widnieje liczba 521²⁹. Z kolei w materiałach statystycznych pojawia się liczba 399 osób, co w żaden sposób nie koresponduje z ogólną liczbą zaczynających edukację na tej uczelni w 1968 roku³⁰.

Opublikowane opracowania dotyczące Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku podają zazwyczaj jako wyjściową ilość

---

5 października 1968 roku (AUwB, sygn. 237/1 I, k. 7–9); Pismo zastępcy rektora UW ds. Filii w Białymstoku z dnia 21 listopada 1968 roku do Działu Nauczania UW (AUwB, sygn. 17/16, k. 26); Sprawozdanie zbiorcze z wyników sesji w Filii UW w Białymstoku w roku akademickim 1968/1969 z dnia 20 października 1969 (AUwB, sygn. 17/17, k. 44). Facsimile dokumentów – *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 69–71, 149–151.

²⁷ Zob. Ibidem, s. 149–150.

²⁸ Sprawozdanie zbiorcze z wyników sesji w Filii UW w Białymstoku w roku akademickim 1968/1969 – AUwB, sygn. 17/17, k. 44.

²⁹ Zob.: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 151.

³⁰ Urząd Statystyczny wskazuje liczbę 399 jako ilość początkujących studentów, pomijając zapewne słuchaczy Zawodowego Studium Administracji, ale w porównaniu z pismem z dnia 21 listopada 1968 r. jest tu i tak różnica jednej osoby. Zob. *Główny Urząd Statystyczny. Tablice statystyczne nr 35 w zakresie szkolnictwa. Szkoły wyższe w roku szkolnym 1968/69*, Warszawa 1969, s. 6–7, 48–49.

studentów liczbę 515³¹. W rozważaniach liczbowych warto jeszcze wrócić do przemówienia zastępcy rektora UW doc. dr. Eugeniusza Niczyporowicza, który otwierał pierwszą uroczystą inaugurację roku akademickiego 1968/1969³². Z tekstu wynika, iż do białostockiej uczelni według stanu na dzień 1 października 1968 roku przyjęto 508 osób³³. Tutaj pojawia się również kolejna wątpliwość dotycząca daty samej podniosłej chwili. Wspomniane przemówienie oraz zapis na wydrukowanym zaproszeniu wskazują 5 października 1968 roku³⁴, ale już w sprawozdaniu z działalności Filii UW za lata 1969–1971 pojawia się 7 października 1968 roku jako data inauguracyjna pracę uczelni³⁵.

Kontynuując tradycje założonych w latach pięćdziesiątych SN-ów, uczelnia w roku akademickim 1971/1972 utworzyła trzy- i cztero-mestralne zaoczne studia uzupełniające dla pracujących czynnych nauczycieli, absolwentów dwuletnich SN-ów. Skutkowało to dalszym rozwojem uczelni, polegającym na rozszerzeniu bazy specjalności na każdym wydziale. Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym na studiach dziennych przybyły zajęcia praktyczno-techniczne, a na studiach zaocznych matematyka. Na Wydziale Humanistycznym na studiach dziennych utworzono kierunki: filologia polska, filologia rosyjska, historia z przysposobieniem obronnym, a na studiach zaocznych: filologia polska, filologia rosyjska i historia z wychowaniem obywatelskim. Wachlarz oferowanych możliwości rozwinął również

---

³¹ Zob. np.: *Dwadzieścia pięć lat na drodze do samodzielności białostockiej uczelni uniwersyteckiej (1968–1993)*, red. M. Gnatowski, Białystok 1993, s. 167; Z.J. Hirsz, *Dziesięć lat białostockiej uczelni...*, op. cit., s. 21; *X lat Uniwersytetu w Białymstoku (1997–2007)*, red. J. Nikitorowicz i in., Białystok 2008, s. 11. W materiałach archiwalnych – w teście dotyczącej spraw studenckich FUW – również wielokrotnie podawana jest liczba 515, zob. AUwB, sygn. 17/16, k. 26–28.

³² Materiały źródłowe: AUwB, sygn. 237/1 I, k. 7–9; Facsimile dokumentu: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 69–71.

³³ Zob. Ibidem, s. 70.

³⁴ Materiały źródłowe: AUW, sygn. AC 658, k. 11; Facsimile dokumentu: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 63.

³⁵ Sprawozdanie z trzyletniej działalności Filii UW w Białymstoku znajduje się w Archiwum UwB – AUwB, sygn. 173/15, k. 3 (całość: k. 1–48).

Wydział Pedagogiczny, a mianowicie na studiach dziennych dotychczasowe kierunki zostały wzbogacone o nauczanie początkowe z zajęciami praktyczno-technicznymi, a na studiach zaocznych absolwenci SN-ów mogli podwyższać swoje kwalifikacje w zakresie nauczania początkowego³⁶.

Znaczącą datą na długiej drodze ku samodzielności uczelni był dzień 29 września 1972 roku. Wówczas zostało wydane zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki przyznające Filii UW w Białymstoku prawo do tworzenia własnej struktury organizacyjnej, czyli wydziałów³⁷. Następstwem tego aktu było przekształcenie od 1 października 1972 roku szkoły w uczelnię o pełnym profilu akademickim i wprowadzenie jednolitych czteroletnich studiów magisterskich oraz trzyletnich studiów zawodowych. W następnym roku akademickim na Wydziale Humanistycznym na studiach dziennych magisterskich funkcjonowały kierunki: filologia polska i rosyjska oraz historia, na studiach dziennych zawodowych: nauczanie początkowe z wychowaniem muzycznym i z wychowaniem fizycznym, a na studiach zaocznych magisterskich: filologia polska i historia. Wydział Matematyczno-Przyrodniczy na studiach dziennych magisterskich miał kierunki: matematyka, fizyka i chemia, na studiach zaocznych magisterskich – kierunek matematyka, a na studiach dziennych i zaocznych zawodowych – zajęcia praktyczno-techniczne. W miejsce wcześniejszego Oddziału Prawa i Administracji UW (Zawodowe Studium Administracji) utworzono Wydział Administracyjno-Ekonomiczny, oferujący studia dzienne i zaoczne zawodowe³⁸. Nowością było powołanie międzyzakładowych jednostek organizacyjnych, takich jak: Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Studium Wojskowego, Studium Wychowa-

---

³⁶ Zob. AUwB, sygn. 173/15, k. 4–6.

³⁷ Zob. Zarządzenie nr ZO-72 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 29 września 1972 r. w sprawie zmian organizacyjnych w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki” 1972, nr 10, poz. 80, s. 6–7.

³⁸ Materiały źródłowe dotyczące przekształcania Oddziału Prawa i Administracji w Wydział Administracyjno-Ekonomiczny: AUW, sygn. PO 48, k. 75–78; Facsimile dokumentów: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 87–90.

nia Fizycznego i Sportu, Zakładu Nowych Technik Nauczania oraz Zakładu Praktyk Pedagogicznych³⁹.

Przeglądając źródła dotyczące zasobów lokalowych FUW, trudno wyobrazić sobie warunki, w jakich pracowała ongiś kadra naukowa i funkcjonowali studenci. Pomieszczenia, w których odbywały się uniwersyteckie zajęcia, były rozproszone po całym mieście⁴⁰. Większość z nich nie była przystosowana do prowadzenia wykładów czy nawet ćwiczeń, gdyż przed przekazaniem ich uczelni mieściły się tam biura i urzędy. Wszędzie brakowało stołów, krzeseł, w sekretariatach maszyn do pisania, maszyn do liczenia, małej poligrafii (kserografu), a kopiowanie tekstu sprowadzało się do przepisywania go przez kalkę na maszynie do pisania⁴¹. W celu lepszego zobrazowania problemów logistycznych uczelni, sięgamy do fragmentu sprawozdania z działalności Filii UW w latach 1969–1971: „Maszyn do liczenia nie posiadamy w ogóle, a do powielania (bardzo złej jakości) służy ręczny powielacz »odziedziczony« ze Studium Nauczycielskiego. Zachodzi potrzeba wprowadzenia małej mechanizacji w pracy administracji, która pracuje metodami XIX-wiecznymi – np. w kwesturze i planowaniu liczy się na liczydłach”⁴².

---

³⁹ Zob. E.J. Kryńska, *XXX-lecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku (1977–2007)*, „Rocznik Pedagogiczny” 2008, t. 31, s. 114.

⁴⁰ We wspomnieniach profesora Tadeusza Krogulca czytamy: „Zakłady Instytutu Chemii zlokalizowane były w siedmiu, odległych od siebie, punktach Białegostoku. Studenci różnych roczników znaczną część czasu tracili na wędrówki, nie spotykali się w jednym miejscu (...). Instytut miał fatalne warunki lokalowe. Zakłady Instytutu mieściły się w adaptowanych pomieszczeniach nieodpowiadających minimalnym wymaganym standardom” – *X lat Uniwersytetu w Białymstoku...*, op. cit., s. 414. Opis warunków lokalowych różnych wydziałów i podległych im jednostek możemy znaleźć w opracowaniach: *Dwadzieścia pięć lat na drodze do samodzielności białostockiej uczelni...*, op. cit., s. 137–139; Z.J. Hirsz, *Dziesięć lat białostockiej uczelni...*, op. cit., s. 15, 21–22, 32–35, a także w *Koncepcji programowo-organizacyjnej Uniwersytetu w Białymstoku*, Białystok 1984, s. 5–6, 23–25 oraz w wielu sprawozdaniach, np. Stan i perspektywy rozwoju Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku (grudzień 1992), AUwB, sygn. 172/18, k. 44–47.

⁴¹ Zob. *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 169, [za:] J. Urwanowicz, *Warszawa z Białymstokiem: rola Instytutu Historycznego UW w tworzeniu białostockiego środowiska naukowego*, [w:] *Tradycje i współczesność: księga pamiątkowa Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego 1930–2005*, red. J. Łukasiewicz i in., Warszawa 2005, s. 303.

⁴² AUwB, sygn. 173/15, k. 9.

W materiałach opisujących rok akademicki 1973/1974 możemy przeczytać informację, iż F UW dysponowała 389 miejscami w dwóch domach studenckich, przy czym korzystających z nich było aż 465 osób!⁴³

Dokładny wykaz budynków, budowli, obiektów, pomieszczeń własnych i obcych użytkowanych przez F UW przez kolejne lata możemy prześledzić studiując np. zarządzenia dyrektora administracyjnego⁴⁴. W roku akademickim 1974/1975 Filia miała do dyspozycji budynki przy ul. Mickiewicza, ul. Świerkowej, ul. Marchlewskiego, ul. Lipowej oraz przy Alei 1 Maja o łącznej powierzchni użytkowej 11 096 m²⁴⁵. Już wtedy „planowano budowę kampusu uniwersyteckiego na Krywlanach, a w 1979 r. zaplanowano budowę nowych obiektów przy ul. Mickiewicza. Wizja ta, choć w zmienionym kształcie, zrealizowana została dopiero ponad 30 lat później”⁴⁶. W roku akademickim 1983/1984 Filia stała się użytkownikiem pomieszczeń przy ul. Próchniaka, dzierżawiła budynek przy ul. Skłodowskiej 14, w założeniach było otrzymanie budynku po Technikum Ekonomicznym przy ul. Warszawskiej⁴⁷. Warunki lokalowe F UW ulegały stopniowej poprawie. Jednak w roku akademickim 1985/1986, z uwagi na wzrost ilości studentów na studiach dziennych i zaocznych, nastąpiło znów ich pogorszenie⁴⁸.

Pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku Filia nadal miała znaczne niedobory lokalowe, a posiadane przez nią budynki zostały nadszarpnięte zębem czasu. Dlatego w końcu 1989 roku podjęta została inicjatywa przejęcia budynków popartyjnych. Mimo konieczności dostosowania pomieszczeń gmachu Komitetu Wojewódzkiego PZPR

---

⁴³ Zob. *Miasto Białystok w XXX-leciu PRL. Rozwój społeczno-gospodarczy*, Białystok 1974, s. 109.

⁴⁴ Zob. np. Załączniki do zarządzenia nr 9/84 dyrektora administracyjnego F UW z dnia 22 października 1984 roku, AUwB, sygn.188/1982-84, k. 240, 243–245.

⁴⁵ Zob. AUwB, sygn. 16/9, k. 46.

⁴⁶ J. Sadowska, *Białystok za Gomulki i Gierka (1956–1980)*, [w:] *Historia...*, op. cit., s. 546.

⁴⁷ Zob. AUwB, sygn.188/1982-84, k. 240, 243–245.

⁴⁸ Zob. AUwB, sygn. 173/14 a, k. 318.

do potrzeb uniwersyteckich, pozyskanie tego obiektu znacznie poprawiło warunki lokalowe uczelni. Miejsce, które wcześniej budziło wiele negatywnych emocji, służy do dziś kształceniu młodzieży. W chwili obecnej mieści się w nim Wydział Filologiczny i Wydział Historyczno-Socjologiczny.

Stale rosnąca liczba studiującej młodzieży wymagała rozwoju infrastruktury – większej liczby sal wykładowych oraz większej liczby wykładowców. Biblioteka Główna oddalona była od wszystkich budynków dydaktycznych co najmniej o kilka kilometrów, a istniejące w mieście biblioteki pozbawione były podstawowych wydawnictw naukowych⁴⁹. Dlatego przez wiele lat nieodłącznym atrybutem dojeżdżających profesorów była torba wypełniona podręcznikami, monografiami i wydawnictwami źródłowymi⁵⁰.

Niezależnie od istniejących problemów, od początku powołania Filii UW podlaskiemu miastu (oprócz celów dydaktycznych) przyświecały ambitniejsze cele, a mianowicie: chęć utworzenia ośrodka akademickiego i kulturalnego. Uczelniany szlak białostockiej uczelni od roli podrzędnej szkółki do pozycji równorzędnej z innymi akademickimi placówkami można prześledzić studiując szpalty lokalnych gazet, gdzie z kolei możemy spotkać nieprecyzyjne określenie punktu zwrotnego w dziejach FUW. Często za początek działań ukierunkowanych na tworzenie samodzielnej uczelni przyjmuje się uchwałę Komisji Senackiej ds. Filii Uniwersytetu Warszawskiego z 3 marca 1993 roku⁵¹.

---

⁴⁹ 1 października 1968 roku wraz z utworzeniem Filii UW w Białymstoku powstała też Biblioteka Główna białostockiej uczelni. Początkowo dysponowała pomieszczeniami o powierzchni 475 m² i czytelnią tylko z 20 miejscami. Stopniowo jednak jej kubatura powiększała się. W latach 1968–1988 biblioteka mieściła się w budynku Wydziału Prawa przy ul. Mickiewicza 1. W 1988 r. przeprowadziła się do budynku ZETO przy ul. Skorupskiej 9 i jej zbiory podzielono na dwie części – przy ul. Mickiewicza i przy ul. Skorupskiej. Oddalona lokalizacja i trudne warunki lokalowe przyczyniły się do budowy odrębnego gmachu, ale nastąpiło to dopiero „za czasów Uniwersytetu w Białymstoku” – zob. *X lat Uniwersytetu w Białymstoku...*, op. cit., s. 343–344; <http://bg.uwb.edu.pl/?pid=Historia> [dostęp: 21.10.2014].

⁵⁰ Zob. J. Urwanowicz, *Warszawa z Białymstokiem...*, op. cit., s. 303.

⁵¹ Uchwała Komisji Senackiej ds. Filii Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 3 marca 1993 roku, AUwW, sygn. 175/15, k. 37; Facsimile dokumentu: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 278–279.

Przeprowadzona kwerenda w tym zakresie ewidentnie dowodzi, że prawda była inna od przedstawianej w prasie hipotezy⁵² – zresztą nawet w obrębie tego dokumentu jest mowa o „wieloletnich wysiłkach zmierzających do utworzenia samodzielnej uczelni”⁵³.

Droga do uzyskania samodzielności nie była prosta, ale warto pamiętać, iż już od 1974 roku F UW realizowała w pełni programy uniwersyteckie. Zintensyfikowanie przedsięwzięć zmierzających do zmiany jej statusu miało natomiast miejsce na początku lat osiemdziesiątych minionego wieku, czyli dziesięć lat wcześniej niż opublikowanie wspomnianej uchwały. Wówczas to otwarcie i głośno mówiło się o przekształceniu Filii w samodzielny uniwersytet, a także uczyniono szereg zdecydowanych kroków w tym kierunku⁵⁴. I chociaż decyzje o utworzeniu odrębnej, samodzielnej uczelni długo się jeszcze ważyły, były one możliwe dzięki ogromnemu zaangażowaniu białostockiego środowiska już w latach osiemdziesiątych XX wieku⁵⁵.

W procesie tworzenia uniwersytetu bardzo poważne i rozliczne zadania przypadły samej F UW, gdyż niejako z urzędu należała do niej rola inspirująca. Zadania te można przedstawić w sześciu grupach: kształtowanie kierunków i form kształcenia, rozwój bazy lokalowej, rozwój kadry naukowej, rozwiązywanie spraw mieszkań pracowników, gromadzenie księgozbioru, rozwijanie badań i współpracy naukowej⁵⁶. Nie sposób nie docenić wagi działań podejmowanych przez kadrę naukowo-dydaktyczną uczelni, ale równie znaczącą rolę prowa-

---

⁵² Zob. (dona), *Droga do samodzielności*, „Gazeta Współczesna” 2000, nr 63 (14474), s. 13–14; idem, *Jak powstał uniwersytet?*, „Gazeta Współczesna” 2006, nr 43 (15965), s. 24.

⁵³ *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 279.

⁵⁴ Zdecydowane działania były też spowodowane zaistniałą sytuacją prawną. Ustawa o szkolnictwie wyższym z 4 maja 1982 r. znosiła m.in. podstawy prawne funkcjonowania filii i punktów konsultacyjnych szkół wyższych. Dlatego w tym czasie problem F UW w Białymstoku stał się sprawą wymagającą rozstrzygnięcia.

⁵⁵ W opinii społecznej piętnastoletnia działalność F UW pretendowała do celowego i zasadnego powołania niezależnej, regionalnej placówki. W związku z tym podjęte zostały oficjalne rozmowy i opracowano wstępne analizy.

⁵⁶ Szerzej zob. *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)...*, op. cit., s. 19.

dzącą w kierunku samodzielności Filii odegrały władze wojewódzkie i miejskie Białegostoku. W czerwcu 1982 roku na XXI Sesji Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku przyjęty został wniosek w sprawie przekształcenia FUW w samodzielny uniwersytet⁵⁷. W lipcu tego roku zaprezentowane zostało oficjalne stanowisko Senatu Uniwersytetu Warszawskiego co do przyszłości Filii⁵⁸, a Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku uchwaliła, że „celowym, uzasadnionym i koniecznym jest tworzenie w Białymstoku warunków do zorganizowania w możliwie krótkim terminie uniwersytetu”⁵⁹, zaś zabezpieczenie sprawnego działania przyszłemu uniwersytetowi powierzyła wojewodzie białostockiemu⁶⁰. Uchwała WRN zapoczątkowała nowy etap w staraniach społeczeństwa i władz makroregionu północno-wschodniego w procesie krystalizowania się jednostki uniwersyteckiej.

Określając jednoznacznie stanowisko Wojewódzkiej Rady Narodowej w kwestii tworzenia Uniwersytetu, zawierała jednocześnie apel do społeczeństwa o aktywne włączenie się do dalszego rozwoju bazy naukowo-dydaktycznej przyszłego Uniwersytetu. Zobowiązała ona także terenowe organy administracji państwowej do podjęcia konkretnych działań zmierzających do stworzenia warunków, umożliwiających zabezpieczenie sprawnego działania uczelni. Stanowisko Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku poparły w listopadzie 1982 roku prezydium WRN w Łomży i Suwałkach⁶¹.

---

⁵⁷ Zob. Uchwała XXI Sesji Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 28 czerwca 1982 roku.

⁵⁸ W komunikacie nr 7 z posiedzenia Senatu UW w dniu 7 lipca 1982 r. czytamy: „Senat Uniwersytetu Warszawskiego wyraża przekonanie, że potrzeba powołania w przyszłości Uniwersytetu w Białymstoku jest niewątpliwa pod warunkiem większej niż dotychczas pomocy wydziałów warszawskich w kształceniu kadr naukowych oraz realnej pomocy władz białostockich w poprawie warunków materialnych. W okresie przejściowym powinien być utrzymany charakter Filii UW”, AUwB, sygn. 174/7, k. 197.

⁵⁹ Uchwała nr XV/63/82 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku w sprawie tworzenia warunków do powołania Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 21 lipca 1982 r., AUwB, sygn. 173/14a, k. 426–427.

⁶⁰ Zob.: *Stworzenie warunków dla powołania Uniwersytetu w Białymstoku*, AUwB, sygn. 173/14 a, k. 314.

⁶¹ *Informacja o dotychczasowych działaniach na rzecz usamodzielnienia Filii Uniwersytetu Warszawskiego*, Białystok 1988, s. 1.

W tym czasie (jesienią 1982 roku) na publicznym forum została ogłoszona również decyzja Kolegium Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (dalej: MNSzWiT) co do celowości istnienia Uniwersytetu w Białymstoku. W dniach 25–26 października 1982 roku Kolegium wyraziło to przekonanie w obecności rektora i I sekretarza KU PZPR Uniwersytetu Warszawskiego oraz na spotkaniu rektora UW i dyrektora Departamentu Studiów Uniwersyteckich, Pedagogicznych i Ekonomicznych MNSzWiT z władzami województwa białostockiego. Podstawą do opracowania programu dalszych poczynań organizacyjnych miały być ustalenia przewidziane w memoriale FUW z 30 sierpnia 1982 roku pt. *Możliwości usamodzielnienia Filii UW i powołania uniwersytetu w Białymstoku*⁶².

W lutym 1983 roku w FUW powstała *Koncepcja powołania Uniwersytetu w Białymstoku* – dokument będący podstawą konsultacji na szczeblu wojewódzkim i centralnym⁶³. Jeszcze w marcu tego roku Biuro Polityczne KC PZPR przyjęło do akceptującej wiadomości możliwość powołania uniwersytetu, a Wiceprezes Rady Ministrów Mieczysław Franciszek Rakowski oficjalnie zakomunikował perspektywę powstania samodzielnej uczelni w najbliższym dziesięcioleciu, po czym przeprowadzone zostały szerokie konsultacje w MNSzWiT⁶⁴.

Pod koniec 1983 roku, zgodnie z zarządzeniem nr 48 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki powołano Zespół dla sprecyzowania

---

⁶² Memoriał ten jest kontynuacją wcześniejszego pt. *Założenia organizacyjne powołania Uniwersytetu w Białymstoku*, Białystok 1982.

⁶³ W dokumencie tym zostały wyrażone oczekiwania uczelni w postaci postulatów: „1. Czynienie nieustannych starań u władz centralnych w sprawie powołania uniwersytetu i w odpowiednim czasie wystąpienie z wnioskiem o jego powołanie. 2. Przekazywanie obiektów na cele dydaktyczne i badawcze. 3. Zabezpieczanie mieszkań dla pracowników, zwłaszcza sprowadzanych z zewnątrz. 4. Pomoc w zakresie powołania uczelnianej oficyny wydawniczej” – *Stworzenie warunków...*, op. cit., k. 314.

⁶⁴ Wiceprezes RM Mieczysław F. Rakowski przedstawił swoje stanowisko w piśmie do I Sekretarza KW w Białymstoku. Podobne przekonanie podczas pobytu „we wschodnim mieście” wyrażali członkowie KC PZPR – Mirosław Milewski, Marian Odon Orzechowski, Stanisław Kałkus – zob. *Stworzenie warunków...*, op. cit., AUwB, sygn. 173/14 a, k. 314–315; *Województwo białostockie w ocenie Służby Bezpieczeństwa 1980–1985. Wybór źródeł*, Wstęp, wybór i oprac. A. Malczyk, J. Markiewicz, Białystok 2011, s. 384.

koncepcji programowo-organizacyjnej projektowanego Uniwersytetu w Białymstoku⁶⁵. W skład Zespołu weszli przedstawiciele nauki, władz administracyjnych i politycznych trzech sąsiadujących województw⁶⁶. Opracowany przez nich dokument pod nazwą *Koncepcja programowo-organizacyjna Uniwersytetu w Białymstoku* został przekazany Ministrowi Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w czerwcu 1984 roku⁶⁷. Miesiąc później (w lipcu 1984 roku) miała miejsce kolejna znacząca inicjatywa – PRON powołał Obywatelski Komitet ds. Uniwersytetu w Białymstoku, w skład którego weszli przedstawiciele województw: suwalskiego, ostrołęckiego, siedleckiego, bialsko-podlaskiego i białostockiego. Działania Komitetu służyły przedstawianiu aktualnego stanu FUW, zainteresowaniu jej problemami oraz zdobyciu poparcia dla idei usamodzielnienia wśród władz politycznych i administracyjnych – zarówno regionalnych, jak i centralnych⁶⁸. Z inicjatywy Komitetu powstał Fundusz Budowy Uniwersytetu. Powołanie samodzielnej Alma Mater planowano wówczas na rok akademicki 1985/1986⁶⁹.

W grudniu 1984 roku WRN w Białymstoku w trakcie obrad III Sesji pozytywnie oceniła dotychczasowe działania na rzecz tworzenia Uniwersytetu i zobowiązała wojewodę białostockiego do sporządzenia szczegółowego harmonogramu dalszych zamierzeń. Prace nad harmonogramem zakończono w czerwcu 1985 roku. Zostały wyznaczone zadania i terminy dla poszczególnych jednostek administracji

---

⁶⁵ Zarządzenie nr 48 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w sprawie powołania Zespołu dla sprecyzowania koncepcji programowo-organizacyjnej projektowanego Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 31 grudnia 1983 roku – AUwB, sygn. 172/7, k. 108–112; sygn. 175/1, k. 142–146. Facsimile dokumentu: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 209–213.

⁶⁶ Pełny skład osobowy Zespołu – zob. ibidem, s. 209–210.

⁶⁷ W wyniku prac Zespołu w maju 1984 r. powstała również *Opinia w sprawie funkcjonowania Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku w okresie przejściowym* – zob. AUwB, sygn. 172/19, b. k.; sygn. 173/14 a, k. 303, k. 314–315.

⁶⁸ Szerzej nt. działalności Obywatelskiego Komitetu ds. Uniwersytetu w Białymstoku – zob. *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*, op. cit., s. 242–267.

⁶⁹ Zob. AUwB, sygn. 173/14a, k. 377.

państwowej zaangażowanych w realizację zgłoszonych przez uczelnię potrzeb⁷⁰. Niedługo jednak nastąpiły przemiany polityczne 1989 roku. Miały one swoje odzwierciedlenie i na terenie miasta Białegostoku, i w działalności FUW. Ujawniły się nowe siły polityczne i nowe organizacje, jak NSZZ „Solidarność” czy NZS. W sprawozdaniu z działalności FUW w Białymstoku za 1989 rok czytamy:

(...) na długo przed legalizacją tych organizacji, ich przedstawiciele byli zapraszani na posiedzenia Komisji Senackiej ds. Filii. (...) Rolę najwyższego organu kolegialnego spełniała nadal Senacka Komisja ds. Filii, która odbywała regularnie comiesięczne zebrania, dyskutując o najważniejszych sprawach Filii i podejmując ważne decyzje (...). Ogólnopolskie dyskusje nad kształtem szkolnictwa wyższego i przygotowania do nowej ustawy, zmieniły sposób myślenia o rozwoju Filii i jej drodze do usamodzielnienia. Akceptując ideę odróżnienia szkół o pełnym statusie akademickim i szkół nastawionych na kształcenie zawodowe na poziomie wyższym, w Filii zaczyna zwyciężać przekonanie, że utworzenie samodzielnego uniwersytetu powinno oznaczać powstanie uczelni o pełnym statusie akademickim. Oznacza to (...) wydłużenie w czasie drogi o akademickiej samodzielności i konieczność spełnienia nowych i trudnych kryteriów jak wzrost ilościowy kadry profesorskiej i uzyskanie uprawnień do nadawania stopni naukowych⁷¹.

Na początku lat dziewięćdziesiątych żadna jednostka FUW nie miała uprawnień habilitowania, a jedynie Rada Wydziału Ekonomicznego mogła nadawać stopień doktora ekonomii. Było to poważną przeszkodą do zmiany statusu Filii, ale pojawił się wówczas inny kierunek działań – integracja organizacyjna pięciu białostoczkich uczelni: FUW, Akademii Medycznej, Filii Akademii Muzycznej, Wydziału Lalkarskiego Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej oraz Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego⁷².

---

⁷⁰ Zob. *Informacja o dotychczasowych działaniach...*, op. cit., s. 2.

⁷¹ Sprawozdanie z działalności Filii UW w Białymstoku za 1989 r., s. 1, AUwB, sygn. 172/6, k. 127.

⁷² Warto nadmienić, iż nie był to pomysł zupełnie nowy. W marcu 1971 roku, z inicjatywy redakcji „Kontrastów” odbyło się spotkanie przedstawicieli Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Inżynierskiej i FUW dotyczące perspektyw współpracy

Już w styczniu 1992 roku ukonstytuowała się Tymczasowa Rada Integracyjna Wyższych Szkół w Białymstoku. W czerwcu tego roku przygotowano wstępne założenia statutu Uniwersytetu w Białymstoku, a w marcu 1993 roku Senat UW, za przyczyną Komisji Senackiej F UW podjął uchwałę, w której zwrócił się do senatów białostockich uczelni o sprecyzowanie stanowiska co do powołania jednej uczelni: Uniwersytetu Białostockiego. Ten kierunek działań nie przyniósł jednak zmian struktury uniwersyteckiej i projekt nie został wdrożony. Warto atoli zauważyć próby zabiegania o integrację środowisk studenckich, naukowych i administracyjnych białostockich uczelni wyższych⁷³.

Działania ukierunkowane na powstanie niezależnej uczelni podejmowane były nadal. W czerwcu 1994 roku doszło do spotkania z wicepremierami Aleksandrem Łuczakiem i Włodzimierzem Cimoszewiczem na nadzwyczajnym posiedzeniu Senackiej Komisji Uniwersytetu Warszawskiego ds. Filii w Białymstoku⁷⁴. Odbyły się również spotkania z posłami różnych ugrupowań politycznych regionu, narady z wojewodą i prezydentem miasta, co przyniosło pozytywne przesłania i wnioski. 15 marca 1995 roku senat UW podjął uchwałę o usamodzielnianiu się F UW w Białymstoku, niezwłocznie po spełnieniu przez nią warunków formalnych ustalonych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego, czyli uzyskanie uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego na dwóch kierunkach i praw doktoryzowania na jednym kierunku⁷⁵. W tym czasie F UW miała uprawnienia

---

między uczelniami. Obecny na tym posiedzeniu prof. dr med. Stefan Soszka zaproponował powołanie Kolegium Rektorskiego w celu tworzenia silnego ośrodka nauki i kultury studenckiej. Zob. W. Kazanecki, *Nie stać nas na luksus rozproszenia...*, „Kontrasty” 1971, R. 4, nr 10 (38), s. 2–4. W kolejnych latach poszczególne uczelnie współpracowały ze sobą zachowując jednakże swoją suwerenność.

⁷³ Szerzej zob. *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*..., op. cit., s. 222–241.

⁷⁴ Zob. Protokół z nadzwyczajnego posiedzenia Komisji Senackiej UW ds. Filii w Białymstoku w dniu 27 czerwca 1994 roku, AUwB, sygn. 175/9, k. 229–237. Facsimile dokumentu: *Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997)*, op. cit., s. 280–288.

⁷⁵ Zob. Sprawozdanie roczne rektora Uniwersytetu Warszawskiego złożone na posiedzeniu Senatu Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 15 maja 1996 r., s. 40, AUwB, sygn. 175/8, k. 20.

doktorskie w zakresie historii, ekonomii i prawa, a w zakresie pedagogiki oczekiwała na decyzję Centralnej Komisji ds. Stopni⁷⁶.

Prawidłowy proces przekształcenia Filii w samodzielny Uniwersytet wymagał przyspieszonego i systematycznego rozwoju kadry naukowej oraz poprawy jej struktury. Wysiłek i zaangażowanie w dobro wspólne całej akademickiej i środowiskowej społeczności⁷⁷, przyniosło w końcu pomyślne rezultaty. Prace w sejmie, senacie i komisjach sejmowych trwały ponad rok. 14 maja 1997 roku Senat Uniwersytetu Warszawskiego jednomyślnie opowiedział się za usamodzielnieniem FUW w Białymstoku. 19 czerwca Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę o utworzeniu Uniwersytetu w Białymstoku, którą w sierpniu podpisał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej⁷⁸. Fakt ten uznano za sprawę ogólnonarodową i od 1 października 1997 roku białostocka Alma Mater zaczęła funkcjonować jako samodzielna placówka.

Prof. dr hab. Adam Jamróz – pierwszy rektor Uniwersytetu w Białymstoku – ze względu na położenie geograficzne, wielokulturowość i wielonarodowość Białegostoku określił Uniwersytet jako „pomost kulturowy między Zachodem a Wschodem”⁷⁹. W ciągu niespełna trzech dziesięcioleci pomost ten stał się rzeczywistością – Filia uzyskała odrębną strukturę i stała się samodzielną jednostką akademicką⁸⁰.

---

⁷⁶ Przyznanie przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułów Naukowych uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora: 1991 r. – doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, 1993 r. – doktora nauk humanistycznych w zakresie historii, 1994 r. – doktora nauk prawnych w zakresie prawa, 1995 r. – doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Zob. *X lat Uniwersytetu w Białymstoku...*, op. cit., s. 78, 158, 228; <http://www.weiz.uwb.edu.pl/historia.html>, [dostęp: 12.11.2014], <http://historia.uwb.edu.pl/index.php/instytut/o-instytucie>, [dostęp: 12.11.2014], http://www.prawo.uwb.edu.pl/prawo_new/wydzial.php [dostęp: 12.11.2014].

⁷⁷ Władze miasta gwarantowały np. mieszkania dla samodzielnych pracowników, którzy deklarowali przeniesienie na stałe do Białegostoku.

⁷⁸ Zob. „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 1997, nr 102, poz. 642.

⁷⁹ L. Jastrzębska, *Wy-marzony, wytęskniony*, „Perspektywy” 2000, nr 1 (21), s. 28.

⁸⁰ Warto zaakcentować, iż w ciągu 29 lat istnienia FUW studia ukończyło ponad 18 tysięcy absolwentów studiów magisterskich, ponad 2 tysiące absolwentów studiów zawodowych (licencjackich) i około 1,8 tysiąca słuchaczy studiów podyplomowych. Przez te lata rosła nie tylko liczba kształconych w uczelni

W chwili utworzenia Uniwersytetu w Białymstoku, uczelnia miała sześć Wydziałów: Biologiczno-Chemiczny, Ekonomiczny, Humanistyczny, Matematyczno-Fizyczny, Pedagogiki i Psychologii oraz Prawa. Kształciła około 13 tys. studentów w ramach studiów magisterskich – dziennych, zaocznych, wieczorowych, a także studiów podyplomowych i zawodowych (licencjackich). Na studiach magisterskich funkcjonowały w tym czasie następujące kierunki: biologia (specjalność ogólna i środowiskowa), chemia, ekonomia, filologia polska, filologia (specjalność: rusycystyka, rusycystyka z białorutenistyką), fizyka, historia, matematyka, pedagogika (specjalność: wczesnoszkolna, opiekuńczo-wychowawcza, kulturoznawcza) oraz prawo. Absolwenci studiów magisterskich mogli uzupełniać wykształcenie na studiach podyplomowych, takich jak: bibliotekarstwo, biologia, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, finanse i rachunkowość przedsiębiorstw, fizyka, logopedia, matematyka, menedżerstwo, pedagogika, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, pedagogika wczesnoszkolna, polonistyka, prawo podatkowe, zarządzanie oświatą. Ponadto, w ramach jednostek międzywydziałowych, tj. Kolegium Komputerowo-Przyrodniczego przy Instytucie Fizyki czy Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych, białostocka wszechnica oferowała dodatkowo kształcenie na poziomie zawodowym (licencjackim)⁸¹.

Kolejne lata to okres intensywnego rozwoju nie tylko naukowego, ale i organizacyjnego białostockiej uczelni. Dziś Uniwersytet w Białymstoku jest największą szkołą wyższą w regionie, kształcąca na kierunkach humanistycznych, społecznych i matematyczno-przyrodniczych. Ma 9 wydziałów, w tym jeden zagraniczny – w Wilnie. Aż cztery wydziały mają najwyższą kategorię naukową A. Uniwersytet w Białymstoku ma 6 uprawnień habilitacyjnych

---

studentów, ale też liczba zatrudnionych w niej pracowników. W chwili utworzenia Filii liczba nauczycieli akademickich wynosiła 30 osób na pełnym etacie, w 1980 roku było ich już 382, w 1993 roku – 577, a w momencie przekształcenia w samodzielny uniwersytet F UW zatrudniała 670 pracowników naukowych.

⁸¹ Kolegium Komputerowo-Przyrodnicze umożliwiło zdobycie wykształcenia na kierunku fizyka w obrębie specjalności fizyka z wychowaniem technicznym, a Kolegium Języków Obcych miało na kierunku filologia dwie specjalności: angielską i francuską. Jednakże w pierwszym roku istnienia Uniwersytetu w Białymstoku, czyli w roku akademickim 1997/1998, nie było naboru na te kierunki.

(w zakresie prawa, ekonomii, chemii, biologii, historii i fizyki) i 10 doktorskich.

Etapy w drodze do samodzielności białostockiej Alma Mater można poznać studiując zachowane dokumenty, źródła i wspomnienia osób z nią związanych. Do tej pory nie została opracowana historia uczelni⁸². Zbliżająca się 50. rocznica jej powstania, może stanie się przyczynkiem do spisania pełnej, udokumentowanej monografii.

Joanna E. Dąbrowska

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Uniwersytetu w Białymstoku
sygnatury akt: 16/9, 17/16, 17/17, 172/6, 172/7, 172/18, 172/19, 173/14 a, 173/15, 174/1, 174/7, 175/1, 175/8, 175/9, 188/1982-84, 237/1 I.
- Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego
Zespół: Administracja Centralna, sygnatury akt: AC 652, AC 658;
Zespół: Planowanie i Organizacja, sygnatury akt: PO 48.

---

⁸² Dotychczas ukazały się okolicznościowe publikacje poszczególnych wydziałów i artykuły w prasie, np. *25 lat studiów ekonomicznych w Białymstoku*, red. A. Bołtromiuk, E. Łagunioneck, Białystok 2000; *Studia historyczne w Białymstoku wspomnieniami opisane (1968–2008)*, przygot. M. Ocytko, Białystok 2008; J. Urwanowicz, *Warszawa z Białymstokiem...*, op. cit.; *Uniwersytet w Białymstoku. Wydział Ekonomiczny*, red. A.F. Bocian i in., Białystok 2003; *Utrwalić chwilę... XXX-lecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku (1977–2007)*, red. E.J. Kryńska, Białystok 2007; *Wydział Ekonomiczny. Uniwersytet w Białymstoku (1975–2005)*, oprac. G. Michalczuk, R.W. Ciborowski, B. Jaroniewska, Białystok 2005; E.J. Kryńska, *XXX-lecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii...*, op. cit.; C. Kukło, *Historycy świętowali swoje 30-lecie*, „Nasz Uniwersytet” 1999, nr 6. Warto podkreślić rangę publikacji: *Dwadzieścia pięć lat na drodze do samodzielności białostockiej uczelni uniwersyteckiej (1968–1993)*, red. M. Gnatowski, Białystok 1993. Opracowanie to nie odzwierciedla jednak kolejnych zmian w obrębie funkcjonowania uczelni i nie ukazuje złożoności procesu tworzenia samodzielnej placówki. Większość zebranych tam informacji dotyczy lat 1990–1992. Natomiast przedstawione liczby studentów, absolwentów i pracowników oraz wykaz zagranicznych wyjazdów i panujących władz nie wyczerpują zagadnienia.

Dokumenty, roczniki urzędowe, materiały statystyczne

„Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego” 1968, nr A-10.

„Dziennik Urzędowy Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki” 1972, nr 10.

„Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 1997, nr 102.

Główny Urząd Statystyczny. Tablice statystyczne nr 35 w zakresie szkolnictwa. Szkoły wyższe w roku szkolnym 1968/69, Warszawa 1969.

Informacja o dotychczasowych działaniach na rzecz usamodzielnienia Filii Uniwersytetu Warszawskiego, Białystok 1988.

Koncepcja programowo-organizacyjna Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 1984.

Założenia organizacyjne powołania Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 1982.

Opracowania

25 lat studiów ekonomicznych w Białymstoku, red. A. Bołtromiuk, E. Łagunionek, Białystok 2000.

Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku 1945–1995. Księga jubileuszowa, red. ks. S. Hołodok, Białystok 1995.

Białystok w 80-leciu. W rocznicę odzyskania niepodległości: 19 luty 1919–19 luty 1999, red. C. Kukło, Białystok 2000.

Białystok. Manchester Północy, red. A. Kułak, Białystok 2010.

Dobroński A., *Białystok. Historia miasta*, Białystok 2001.

Dobroński A.C. i Szczygieł-Rogowska J., *Białystok lata 20-te, lata 30-te*, Białystok 2003.

Dwadzieścia pięć lat na drodze do samodzielności białostockiej uczelni uniwersyteckiej (1968–1993), red. M. Gnatowski, Białystok 1993.

Hirsch Z.J., *Dziesięć lat białostockiej uczelni uniwersyteckiej*, Białystok 1978.

Historia Białegostoku, red. A.C. Dobroński, Białystok 2012.

Historia, pamięć, tolerancja. Nauczanie o wielokulturowości i lokalnej historii, red. K. Niziołek i R. Poczykowski, Białystok 2008.

Kultury narodowe na pograniczach, red. J. Nikitorowicz, J. Halicki, J. Muszyńska, Białystok 2006.

Lechowski A., *Białystok. Przewodnik historyczny*, Białystok 2009.

Miasto Białystok w XXX-leciu PRL. Rozwój społeczno-gospodarczy, Białystok 1974.

Nikitorowicz A., *Ukraińcy Podlasia. Dylematy tożsamościowe*, Kraków 2014.

Nikitorowicz J., *Edukacja międzykulturowa. Kreowanie tożsamości dziecka*, Gdańsk 2007.

- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.
- Nikitorowicz J., *Kreowanie tożsamości dziecka*, Gdańsk 2005.
- Oniszczuk J., Wiśniewski T., *Białystok między wojnami. Opowieść o życiu miasta 1918–1939*, Łódź 2011.
- Politechnika Białostocka. 35 lat*, red. K. Pieńkowski, Białystok 1984.
- Sadowski A., *Białystok. Kapitał społeczny mieszkańców miasta*, Białystok 2006.
- Sawicki P., *Białystok moje miasto*, Białystok 1986.
- Studia historyczne w Białymstoku wspomnieniami opisane (1968–2008)*, przygot. M. Ocytko, Białystok 2008.
- Śleszyński W., *Okupacja sowiecka na Białostocczyźnie 1939–1941. Propaganda i indoktrynacja*, Białystok 2001.
- Tradycje i współczesność: księga pamiątkowa Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego 1930–2005*, red. J. Łukasiewicz i in., Warszawa 2005.
- Uniwersytet w Białymstoku in statu nascendi (1968–1997). Przegląd źródeł*, wybór i oprac. J.E. Dąbrowska, Białystok 2015.
- Uniwersytet w Białymstoku. Wydział Ekonomiczny*, red. A.F. Bocian i in., Białystok 2003.
- Utrwalić chwilę... XXX-lecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku (1977–2007)*, red. E.J. Kryńska, Białystok 2007.
- Województwo białostockie w ocenie Służby Bezpieczeństwa 1980–1985. Wybór źródeł*, Wstęp, wybór i oprac. A. Malczyk, J. Markiewicz, Białystok 2011.
- Wydział Ekonomiczny. Uniwersytet w Białymstoku (1975–2005)*, oprac. G. Michalczyk, R.W. Ciborowski, B. Jaroniewska, Białystok 2005.
- X lat Uniwersytetu w Białymstoku (1997–2007)*, red. J. Nikitorowicz i in., Białystok 2008.
- XX lat akademii Medycznej im. J. Marchlewskiego w Białymstoku*, Białystok 1970.

Prasa

- (dona), *Droga do samodzielności*, „Gazeta Współczesna” 2000, nr 63 (14474).
- (dona), *Jak powstał uniwersytet?*, „Gazeta Współczesna” 2006, nr 43 (15965).
- Jastrzębska L., *Wymarzony, wytęskniony*, „Perspektywy” 2000, nr 1 (21), s. 28.
- Kazanecki W., *Nie stać nas na luksus rozproszenia...*, „Kontrasty” 1971, R. 4, nr 10 (38).
- Kryńska E.J., *XXX-lecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku (1977–2007)*, „Rocznik Pedagogiczny” 2008, t. 31.
- Kukło C., *Historycy świętowali swoje 30-lecie*, „Nasz Uniwersytet” 1999, nr 6.

Pieńkowski K., *Szkolnictwo wyższe w Białymstoku*, „Białostoczczyzna” 1999, nr 1 (53).

Netografia

- <http://bg.uwb.edu.pl/?pid=Historia>, [dostęp: 21.10.2014].
- <http://historia.uwb.edu.pl/index.php/instytut/o-instytucie>, [dostęp: 12.11.2014],
- <http://pb.edu.pl/uczelnia/informacje-o-uczelni/kalendarium/>, [dostęp: 30.04.2017].
- <http://www.info.bialystok.pl/historia/kultury/obiekt.php>, [dostęp: 30.03.2017].
- http://www.prawo.uwb.edu.pl/prawo_new/wydzial.php, [dostęp: 12.11.2014].
- http://www.umb.edu.pl/o_uczelni, [dostęp: 30.04.2017].
- http://www.umb.edu.pl/o_uczelni/historia, [dostęp: 30.04.2017].
- http://www.umb.edu.pl/o_uczelni/historia?s=115&a=391&str=2, [dostęp: 30.04.2017].
- <http://www.weiz.uwb.edu.pl/historia.html>, [dostęp: 12.11.2014].

Academic Białystok: The Birth of a University

Keywords

Branch of the Warsaw University in Białystok, process of self-empowerment, WSN

Summary

This article presents the results of research work on the Branch of Warsaw University in Białystok, which started its activity in 1968 in the form of the Teacher College. It is based on archival materials stored in the Archives of the University of Białystok and the Archives of the University of Warsaw. For many years the branch was treated as an integral part of Warsaw University. The study depicts the process of transforming it into an independent university. The fundamental changes in the organizational structure between 1968–1997 and the concept of merging Białystok’ universities were discussed. Initiatives and activities of the local community, but also external institutions, were established to create an independent university in Podlasie.

Die akademische Stadt Białystok – die Geburtsstunde der Universität

Schlüsselwörter

Zweigstelle der Universität Warschau in Białystok, Prozess zur Selbstständigkeit, WSN

Zusammenfassung

Der Artikel präsentiert die Ergebnisse einer wissenschaftlichen Arbeit zur Zweigstelle der Universität Warschau in Białystok, die ihre Pforten 1968 als Pädagogische Hochschule (pol. WSN) öffnete. Er basiert auf den Materialien des Archivs der Universität in Białystok und des Archivs der Universität Warschau. Über viele Jahre hinweg wurde die Zweigstelle als ein integraler Teil der Universität Warschau gesehen. Die Ausarbeitung bringt einem ihren Umgestaltungsprozess zu einer eigenständigen Hochschule näher. Die grundlegenden Veränderungen in ihrer organisatorischen Struktur in den Jahren 1968–1997 und die Konzeption für den Zusammenschluss der Hochschulen in Białystok wurden dort behandelt. Auch die Initiativen und die Handlungen der lokalen Gesellschaft aber auch der inneren Institutionen zu Gunsten der Gründung einer unabhängigen universitären Einrichtung in Podlachien wurden nähergebracht.

Академический Белосток - возникновение университета

Ключевые слова

Филиал Варшавского университета в Белостоке, процесс самостановления, ВУШ

Резюме

В статье представлены результаты исследований по истории Филиала Варшавского университета в Белостоке, начавшего в 1968 г. деятельность как Высшая учительская школа. Источником являются архивные материалы, хранящиеся в фондах Архива Университета в Белостоке и Архива Варшавского университета. Многие годы Филиал считался неотъемлемой частью Варшавского университета. Данная публикация описывает процесс его преобразования в самостоятельный ВУЗ. Оговариваются принципиальные изменения в организационной структуре с 1968 по 1997 год, а также концепция объединения белостокских ВУЗов. Описываются также инициативы и действия, предпринимаемые локальной общественностью, а также другими организациями в поддержку образования независимого университета на Подляшье.